

Sygn. akt IV CSK 327/20

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku E. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.
przy uczestnictwie Agencji [...] z siedzibą w W.

o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 grudnia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt III Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy E. sp. z o.o. w K. od postanowienia Sądu Okręgowego w G. z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt III Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Zagadnienia prawne skarżący sprowadza do konieczności wyjaśnienia: 1) pojęcia „urządzeń podobnych”, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., z uwzględnieniem specyfiki działalności przedsiębiorstwa telekomunikacyjnego, w szczególności czy w przypadku tego rodzaju działalności możliwe jest wyodrębnienie kategorii urządzeń wewnętrznych, które nie stanowią urządzeń przesyłowych; 2) czy w przypadku służebności przesyłu wymagane jest, aby przedsiębiorca przesyłowy, na rzecz którego ma być ustanowiona służebność przesyłu, był właścicielem jakiegokolwiek nieruchomości.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Wnioskodawca wskazuje na wątpliwości, które wywołuje art. 305¹ k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. w zakresie odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących

służebności gruntowych i wyprowadzania z tego wymogu istnienia nieruchomości władnącej dla możliwości ustanowienia służebności przesyłu.

Przed 1 stycznia 1965 r. podstawy prawne do ustanowienia służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego, jako prawa ograniczającego prawo własności, zawierał dekret z dnia 11 października 1946 r. - Prawo rzeczowe. Stosownie do art. 175 dekretu, służebność mogła być ustanowiona także na rzecz każdorazowego właściciela oznaczonego przedsiębiorstwa, bez związku z konkretną nieruchomością władnącą i do takiej służebności należało odpowiednio stosować przepisy o służebnościach gruntowych, ale przepisy tego dekretu, dotyczące służebności, zostały uchylone z dniem 1 stycznia 1965 r. (art. III pkt 3 p.w.k.c.). Zgodnie z wprowadzonym z dniem 30 maja 2008 r. do kodeksu cywilnego art. 305¹ k.c. nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu).

Przedstawione przez wnioskodawcę wątpliwości interpretacyjne i zagadnienia prawne zostały sformułowane w oderwaniu od stanu faktycznego sprawy, zaś orzecznictwo, na które powołuje się w kwestii nieruchomości władnącej przy służebności przesyłu zapadało w innych stanach faktycznych.

Problem jednak tkwi w tym, że na nieruchomościach, których obciążenia służebnością przesyłu domaga się wnioskodawca znajdują się nie tylko urządzenia niezbędne dla działania przedsiębiorstwa telekomunikacyjnego, ale także i siedziba wnioskodawcy, co wynika nie tylko z danych KRS (k. 86), ale i opinii instytutu naukowego - budynek na działce nr [...] przy ul. W. [...] w K. (k. 310/2), zaś część objętych wnioskiem o ustanowienie służebności przesyłu urządzeń teleinformatycznych znajduje się także w części tego budynku, tj. pomieszczeniach szczegółowo opisanych (k. 311 i 311/2, 313/2-318), a także droga dojazdowa do tego budynku (k. 318/2-320). W budynku tym znajduje się główne centrum danych operatora E. sp. z o.o. (k. 322) Wnioskodawca korzystał z tych nieruchomości na podstawie umowy dzierżawy zawartej w dniu 31 lipca 2003 r.

na okres 10 lat, ale umowa ta nie została przedłużona na dalszy okres, ani też uczestnik nie zgodził się na jej sprzedaż wnioskodawcy.

Ustanowienie służebności przesyłu nie może służyć do wykreowania odrębnego tytułu prawnego przedsiębiorcy przesyłowego do nieruchomości, na której znajdują się jego urządzenia przesyłowe, uprawniającego do korzystania z takiej nieruchomości w zakresie potrzebnym do wykorzystywania jej pod siedzibę i funkcjonowania całego przedsiębiorstwa w znaczeniu określonym w art. 55¹ k.c. Konieczny jest zatem dostęp nie tylko do urządzeń przesyłowych jako takich, ale i do siedziby przedsiębiorstwa w celu zapewnienia normalnego funkcjonowania. W takim przypadku, w celu zapewnienia dostępu do siedziby przedsiębiorstwa, żeby realizować przesył, musi istnieć odrębny tytuł prawny przedsiębiorcy do korzystania z takiej nieruchomości, tj. w zakresie siedziby i głównego centrum działalności. Nie jest możliwe ustanowienie służebności gruntowej, czy budynkowej polegającej na dostępie do siedziby przedsiębiorstwa, w sytuacji, gdy przedsiębiorca nie jest właścicielem nieruchomości budynkowej (władnącej), a z kolei sama służebność gruntowa może powstać, gdy istnieje nieruchomość władająca należąca do innego podmiotu aniżeli właściciel nieruchomości obciążonej (art. 285 k.c.). Służebność gruntowa na nieruchomości obciążonej nie może również tworzyć tytułu prawnego do takiej nieruchomości w celu dostępu do zlokalizowanego na niej przedsiębiorstwa należącego do innego, niż właściciel nieruchomości, podmiotu.

Ustanowienie obciążającej daną nieruchomość służebności przesyłu, na której znajdują się urządzenia przesyłowe wchodzące w skład przedsiębiorstwa mającego siedzibę i funkcjonującego jako całość na tej nieruchomości, przy czym przedsiębiorca taki nie ma tytułu prawnego do tej nieruchomości w celu wykorzystywania jej na siedzibę i funkcjonowania przedsiębiorstwa jako całości, jest sprzeczne z istotą służebności. Oczywiście inna byłaby sytuacja, gdyby wnioskodawca miał siedzibę poza przedmiotową nieruchomością i z tamtej nieruchomości wykorzystywałby urządzenia przesyłowe znajdujące się na objętej wnioskiem w tej sprawie nieruchomości. Wówczas bowiem mogłoby wchodzić w rachubę korzystanie z tej nieruchomości wyłącznie w zakresie służebności przesyłu,

a nie także w zakresie koniecznym w ogóle do funkcjonowania przedsiębiorstwa, w tym wykorzystywania jej pod jego siedzibę.

W orzecznictwie zostało również wyjaśnione, że wyliczenie w art. 55¹ k.c. składników ma charakter przykładowy, ale jeśli w skład tak określonego przedsiębiorstwa przestało wchodzić np. prawo do nieruchomości zabudowanej, czy jej posiadanie, na której znajdowała się jego siedziba i była prowadzona działalność gospodarcza związana z jego istotą, to nie może być już mowy o przedsiębiorstwie w znaczeniu, o którym stanowi art. 55¹ k.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., I CSK 408/15, nie publ. oraz uzasadnienie wyroku z dnia 15 marca 2018 r., III CSK 378/16, nie publ.).

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, a o kosztach postępowania skargowego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).